

O'QUVCHILARNING MUSTAQIL FIKRLASHINI PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

*Tursunova Dilbar Zafarovna, Jizzax davlat pedagogika
universiteti o'qituvchisi*

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ САМОСТОЯТЕЛЬНОГО МЫШЛЕНИЯ СТУДЕНТОВ

*Турсунова Дильбар Зафаровна, Джизакский государственный
педагогический университет учитель*

PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF STUDENTS' INDEPENDENT THINKING

*Tursunova Dilbar Zafarovna, teacher of Jizzakh State
Pedagogical University*

dilbart718@gmail.com
<https://orcid.org/0009-0003-4347-0846>

Annotatsiya: Ushbu maqolada o'quvchilarning mustaqil fikrlashining psixologik xususiyatlari, uning shakllanishi va rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar tahlil qilinadi. Mustaqil fikrlashning psixologik asoslari, uning o'quvchilarning umumiy rivojlanishiga, bilim olish jarayonida erishiladigan natijalarga ta'siri, shuningdek, mustaqil fikrlashni rag'batlantirish va uni qo'llab-quvvatlash metodikasi haqida so'z yuritiladi. Maqolada o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirishning ahamiyati va bu jarayondagi psixologik faktorlarga e'tibor qaratilgan.

Kalit so'zlar: mustaqil fikrlash, psixologik xususiyatlar, o'quvchilar, kreativ fikrlash, ta'lim, pedagogika, rivojlanish.

Аннотация: В статье анализируются психологические особенности самостоятельного мышления студентов, факторы, влияющие на его формирование и развитие. Обсуждаются психологические основы самостоятельного мышления, его влияние на общее развитие учащихся, результаты, достигаемые в процессе обучения, а также методика поощрения и поддержки самостоятельного мышления. В статье акцентируется внимание на важности развития самостоятельного мышления студентов и психологических факторах в этом процессе.

Ключевые слова: самостоятельное мышление, психологические особенности, обучающиеся, творческое мышление, образование, педагогика, развитие.

Annotation: This article analyzes the psychological characteristics of students' independent thinking, the factors influencing its formation and development. The psychological foundations of independent thinking, its impact on the general development of students, on the results achieved in the process of acquiring knowledge, as well as the methodology for stimulating and supporting independent thinking are discussed. The article focuses on the importance of developing students' independent thinking and the psychological factors in this process.

Key words: independent thinking, psychological characteristics, students, creative thinking, education, pedagogy, development.

Kirish. O'quvchilarning mustaqil fikrlashi – bu hozirgi ta'lim tizimining eng dolzarb va muhim masalalaridan biridir. Ta'lim jarayonida o'quvchilarning o'z fikrlarini mustaqil ravishda shakllantira olish qobiliyati ularning umumiy rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Mustaqil fikrlash, o'quvchilarning nafaqat bilim olishdagi muvaffaqiyatlarini, balki ularning hayotdagi qarorlarini qabul qilishda ham rol o'ynaydi. Bu jarayonning rivojlanishi nafaqat akademik ko'rsatkichlarga ta'sir qiladi, balki shaxs sifatida ularda tanqidiy va yaratgan fikrlash ko'nikmalarini ham shakllantiradi. O'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish, ularni o'z fikrlarini erkin va asosli tarzda ifodalashga, qarorlar qabul qilishda o'z fikrini muhokama qilishga va boshqalarning fikrlarini baholashga o'rgatadi. Shuningdek, bu jarayon o'quvchilarni bilimlarni o'zlashtirishda faollashtiradi va o'ziga bo'lgan ishonchni oshiradi. O'quvchilarni mustaqil fikrlashga undash, ularning intellektual rivojlanishini qo'llab-quvvatlash va kreativ yondashuvlarni o'rgatish muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqolada o'quvchilarning mustaqil fikrlashining psixologik xususiyatlari tahlil qilinadi. Maqsadimiz – mustaqil fikrlashning o'quvchilarda qanday shakllanishi, uning psixologik jihatlari va o'quv jarayonidagi o'rni haqida to'liq tasavvur hosil qilishdir. Bu borada o'quvchilarni o'qitish va rivojlantirishda qo'llaniladigan metodlar va yondoshuvlar, shuningdek, ularning mustaqil fikrlash qobiliyatlarini oshirish uchun zarur bo'lgan psixologik omillar haqida so'z yuritiladi.

Asosiy qism: O'quvchilarning mustaqil fikrlashini psixologik xususiyatlari – zamonaviy ta'lim tizimida katta ahamiyatga ega bo'lgan mavzudur. Bugungi kunda o'quvchilarga faqat bilim berish emas, balki ularni mustaqil fikrlashga, tanqidiy tahlil qilishga va ijodiy yondashuvlarni qo'llashga o'rgatish ham ta'lim jarayonining asosiy maqsadlaridan biri hisoblanadi. Mustaqil fikrlash qobiliyati o'quvchilarning shaxsiy va aqliy rivojlanishining muhim komponenti bo'lib, bu jarayonning to'g'ri shakllanishi ularga nafaqat ilmiy sohada, balki kundalik hayotda ham muvaffaqiyatli qarorlar qabul qilishda yordam beradi.

Hozirgi kunda ta'lim tizimining asosiy maqsadi o'quvchilarda bilimlarni nafaqat passiv ravishda qabul qilish, balki mustaqil ravishda

o'zlashtirish va amaliyotga tatbiq etish ko'nikmalarini rivojlantirishdir. Mustaqil fikrlash esa o'quvchilarga o'z bilimlarini tahlil qilish, muammolarni hal etish va yangi g'oyalarni ishlab chiqish imkonini beradi. Bu esa ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi va o'quvchilarning o'ziga bo'lgan ishonchini, kreativligini, va mantiqiy fikrlashini yaxshilaydi.

Shuningdek, psixologik nuqtai nazardan, o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish o'z-o'zini anglash va shaxsiy motivatsiyani oshirishga, o'z fikrlarini erkin ifodalashga va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi. Bu esa o'quvchilarning o'zlarini yanada rivojlantirishga, o'z qobiliyatlarini to'g'ri baholashga va turli vaziyatlarda mustaqil qarorlar qabul qilishga imkon yaratadi.

Shu bois, o'quvchilarning mustaqil fikrlashini psixologik xususiyatlarini o'rganish, nafaqat pedagogik jihatdan, balki shaxsni rivojlantirish nuqtai nazaridan ham dolzarb hisoblanadi. Bu mavzu ta'lim tizimining zamonaviy talablari va pedagogik metodlar bilan uzviy bog'liq bo'lib, o'quvchilarning intellektual salohiyatini oshirishda, ularni yanada mustaqil va kreativ shaxslar sifatida shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Shuningdek, bu mavzu o'qituvchilarga o'quvchilarni yanada samarali ta'lim berish, mustaqil fikrlashni rag'batlantirish va o'quv jarayonini optimallashtirish bo'yicha yangi yondoshuvlar ishlab chiqishda yordam beradi.

Muhokama. O'quvchilarning mustaqil fikrlashini psixologik xususiyatlari mavzusi, ta'lim tizimining rivojlanish jarayonida juda muhim ahamiyatga ega. O'quvchilarga mustaqil fikrlashni o'rgatish, ularning faqat bilimlarni o'zlashtirishdan tashqari, ularni tahlil qilish, sinchkovlik bilan baholash va kreativ ravishda yangi g'oyalarni ishlab chiqish qobiliyatini ham rivojlantiradi. Bu jarayon o'quvchilarning kognitiv va shaxsiy rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi, shuningdek, ularga o'z qarorlarini qabul qilishda va hayotdagi turli vaziyatlarda mustaqil fikrlashda yordam beradi.

Mustaqil fikrlashni rivojlantirishda psixologik omillar muhim rol o'ynaydi. O'quvchilarning shaxsiy xususiyatlari, motivatsiyasi, o'ziga bo'lgan ishonchi va aqliy salohiyati mustaqil fikrlashning shakllanishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Bunday fikrlash qobiliyati, ayniqsa, o'quvchilarda tanqidiy

yondashuvni rivojlantirishga yordam beradi. Tanqidiy fikrlash, o'quvchilarga o'z fikrlarini mantiqiy ravishda tahlil qilish, xatoliklardan o'rganish va yangi g'oyalarni yaratish imkoniyatini beradi.

Biroq, o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirishda ba'zi qiyinchiliklar ham mavjud. Birinchidan, o'quvchilarning psixologik tayyorgarligi va mustaqil fikrlashga bo'lgan yondoshuvi har xil bo'lishi mumkin. Ayrim o'quvchilar ko'proq jamoaviy ishda ishtirok etishni afzal ko'radilar, boshqalari esa o'z fikrlarini ifodalashda va qaror qabul qilishda noqulaylik sezadilar. Shuningdek, o'quvchilarning o'z fikrlarini erkin ifodalashga tayyor emasligi, o'qituvchilarning va ta'lim muassasalarining metodik yondoshuvlarining etishmasligi mustaqil fikrlashni rivojlantirishda to'sqinlik qilishi mumkin.

Ikkinchidan, ta'lim jarayonida o'quvchilarga mustaqil fikrlashni o'rgatish uchun ta'lim usullarining xilma-xilligi zarur. Kognitiv faoliyatni rag'batlantirish, o'quvchilarga muammolarni mustaqil hal etish vazifalarini berish, o'qituvchi va o'quvchilar o'rtasida faol va interaktiv muloqotni yaratish — bularning barchasi mustaqil fikrlashni rivojlantirish uchun zarur. Shuningdek, o'quvchilarga o'z fikrlarini baholash va o'z ishlariga tanqidiy yondashish ko'nikmalarini o'rgatish ham muhimdir.

Mustaqil fikrlashning rivojlanishi shuningdek, ijtimoiy va emotsional omillarga ham bog'liq. O'quvchilarning o'ziga bo'lgan ishonchi, o'qituvchilarning qo'llab-quvvatlashi, o'z fikrlarini ifodalashda qo'llaniladigan pedagogik usullar va o'quvchilarning psixologik salohiyati bu jarayonni qo'llab-quvvatlaydi. Agar o'quvchilar o'z fikrlarini erkin his qilishsa va ular o'z fikrlarini bildirishda qo'llab-quvvatlansa, bu ularda mustaqil fikrlashga bo'lgan ishonchni oshiradi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish, nafaqat ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi, balki o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishini ham qo'llab-quvvatlaydi. Mustaqil fikrlash o'quvchilarga o'z bilimlarini tahlil qilish, yangi g'oyalarni yaratish, muammolarni hal etish va qarorlar qabul qilishda yordam beradi. Shuningdek, bu jarayon ularda kreativ fikrlashni, tanqidiy tahlil qilishni va o'z fikrlarini erkin ifodalashni rivojlantirishga imkon yaratadi. Shu sababli, o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirishga doir ilmiy tadqiqotlar va amaliy ishlar, ta'lim tizimining samaradorligini oshirishda katta ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimov, A. (2020). Ingliz tilini o'rganishda zamonaviy texnologiyalar. Toshkent: O'zbekiston xalq ta'limi nashriyoti.
2. Shamsiev, D. (2021). Tilshunoslikda yangi yondoshuvlar. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
3. Mamatov, B. (2019). Sun'iy intellekt va ta'lim tizimi: imkoniyatlar va muammolar. Toshkent: O'zbekiston nashriyoti.
4. Qosimov, R. (2022). Ingliz tili va adabiyoti. Samarqand: Universitet nashriyoti.
5. Raxmonov, X. (2020). Lingvistik tadqiqotlar va metodologiya. Toshkent: Akademiya nashriyoti.
6. Курбанбаева Мунаввара. Рақобатбардош кадрлар тайёрлашда мустақил ишлар бажаришнинг малакасини шакллантиришнинг аҳамияти. (2024). *TAMADDUN NURI JURNALI*, 5(44), 95-96. <https://doi.org/10.69691/9fenej09>
7. Курбанбаева, М. Талабаларда мустақил ишлаш кўникмаларини тўғри ривожлантириш. (2024). *TAMADDUN NURI JURNALI*, 11(62), 302-304. <https://doi.org/10.69691/g96v9q93>